

УДК 316.7:355

РЕЖИСЕРСЬКІ ПРАКТИКИ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ РЕКРЕАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Любава СИДОРЕНКО – кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри поведінкових наук та військового лідерства,
Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0002-4626-7152>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1192>
lubawamus@gmail.com

Цитування:

Сидоренко Л. Режисерські практики як форма організації культурної рекреації у військовому середовищі. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2026. № 52. С. 551-556. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1192>

Розглянуто сутність режисерських практик як форми організації культурної рекреації у військовому середовищі. Проаналізовано їх функціональні можливості у створенні цілісного культурно-рекреаційного простору, а також вплив на психоемоційний стан і комунікативну взаємодію військовослужбовців. Метою дослідження є обґрунтування ролі режисерських практик як інструменту відновлення внутрішніх ресурсів та зміцнення згуртованості особового складу. Методологічну основу становлять аналітичний, соціокультурний і функціональний методи, а також спостереження. Визначено, що режисерські практики сприяють зниженню напруження, формуванню спільного смислового простору та підвищенню стійкості.

Ключові слова: культурна рекреація, режисерські практики, військове середовище, психоемоційний стан, згуртованість, соціокультурна взаємодія.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування військового середовища, зумовлених тривалим психоемоційним навантаженням та необхідністю підтримання внутрішньої стійкості особового складу, особливої актуальності набуває пошук ефективних форм відновлення та регуляції психоемоційного стану військовослужбовців. У цьому контексті культурна рекреація постає як важливий складник системи психологічної підтримки, спрямований на зниження напруження, відновлення ресурсів та формування спільного смислового простору.

Водночас у сучасному науковому дискурсі недостатньо осмислено потенціал режисерських практик як форми організації культурної рекреації у військовому середовищі. Наявні дослідження зосереджуються переважно на загальних аспектах культурної діяльності, тоді як режисерська організація подієвого простору як цілісної системи впливу на емоційні, комунікативні та смислові процеси залишається поза належною увагою. Це зумовлює потребу в теоретичному осмисленні режисерських практик, визначенні їх функціональних можливостей та ролі у формуванні культурно-рекреаційного середовища військового підрозділу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі окремі аспекти заявленої проблеми дістали достатньо активне висвітлення, однак цілісного культурологічно-мистецтвознавчого осмислення режисерських практик саме в контексті культурної рекреації військовослужбовців поки що не сформовано.

У сучасних українських дослідженнях увага зосереджується, передусім, на осмисленні культурної рекреації як складника соціокультурного простору. Так, Н. Діденко розглядає рекреаційний компонент культурно-дозвілєвої діяльності як важливий чинник зниження психоемоційного навантаження та соціокультурної регуляції [1; 54]. У працях, присвячених режисурі культурно-мистецьких проєктів, зокрема у дослідженні Т. Кучер, акцентовано значення композиційної цілісності події, просторової організації та режисерського моделювання взаємодії з аудиторією як основи художнього впливу [2; 101]. Соціально-психологічний вимір проблеми розкрито у дослідженнях Л. Шинкарьової, де обґрунтовано роль психоемоційної стійкості, адаптаційних ресурсів особистості та необхідність застосування ефективних форм підтримки в умовах кризових і воєнних ситуацій [3; 118].

Водночас у сучасних зарубіжних дослідженнях акцент зміщується на розуміння культурних і мистецьких практик як чинника формування емоційного досвіду, соціальної взаємодії та відновлення психічного здоров'я. Зокрема, у працях Е. Белфіоре підкреслюється соціокультурна значущість мистецької діяльності як форми взаємодії та впливу на індивідуальні й колективні процеси [4; 65]. Дослідження Б. Волмслі, а також А. Браун і Дж. Новак-Леонард акцентують значення активної участі як ключового чинника формування емоційного досвіду та залучення аудиторії [5; 340; 6; 125]. У роботах Д. Фанкурта обґрунтовано вплив мистецької діяльності на психічне здоров'я, зниження рівня стресу та відновлення ресурсів особистості [7; 418]. Окремий напрям становлять дослідження перформативних

та імерсивних практик, у яких увага зосереджується на включенні учасника в процес переживання та формуванні колективного досвіду [8; 150]. Таким чином, сучасні дослідження формують теоретичне підґрунтя для розгляду культурної рекреації як багатовимірного процесу, що поєднує естетичний, емоційний і соціокультурний виміри. Водночас питання режисерської організації культурно-рекреаційного процесу у військовому середовищі, зокрема її структурні особливості, функціональні можливості та механізми впливу на психоемоційний стан і згуртованість військовослужбовців, залишаються недостатньо дослідженими, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні режисерських практик як форми організації культурної рекреації у військовому середовищі та визначенні їх функціональних можливостей і структурних особливостей у контексті впливу на психоемоційний стан і комунікативну взаємодію військовослужбовців.

У роботі уточнюється роль режисерської організації подієвого простору як механізму формування спільного смислового поля та зміцнення згуртованості особового складу, що розширює наявні підходи до розуміння культурної рекреації як цілеспрямованого соціокультурного процесу.

Виклад основного матеріалу. У сучасному культурологічному дискурсі культурна рекреація дедалі частіше осмислюється не лише як форма дозвілля, а як особливий соціокультурний простір, у межах якого здійснюються відновлення психоемоційних ресурсів, регуляція внутрішнього стану особистості, налагодження комунікативної взаємодії та формування спільного досвіду. Такий підхід дає підстави розглядати культурну рекреацію як цілеспрямовано організований процес, що поєднує емоційний, естетичний, комунікативний і смислотворчий виміри. У цьому контексті особливого значення набувають режисерські практики, оскільки саме вони забезпечують композиційну цілісність події, структурують її емоційний ритм, визначають характер взаємодії учасників і створюють умови для цілісного художнього впливу [2; 101].

Режисерські практики у межах культурної рекреації доцільно розуміти як сукупність способів художньо-організаційного моделювання подієвого середовища, спрямованих на досягнення певного емоційного, комунікативного та соціокультурного результату. Їх сутність полягає не лише у зовнішньому впорядкуванні окремих елементів заходу, а у вибудові смислової драматургії, у якій простір, час, звук, слово, візуальний образ, ритм дії та характер залучення аудиторії функціонують як взаємопов'язані компоненти єдиної системи. Саме тому режисерська практика в культурно-рекреаційному процесі не зводиться до технічної координації або сценарної послідовності дій, а виступає механізмом художньої організації переживання.

У сучасних дослідженнях культурного досвіду підкреслюється, що художньо організоване середовище здатне впливати на людину не лише через інформативний зміст, а передусім через чуттєво-емоційне переживання, яке активізує механізми співпереживання, внутрішнього співвіднесення та смислового включення [6; 125]. Для військового середовища цей аспект є особливо важливим, оскільки в умовах підвищеного напруження, дефіциту емоційного відновлення та необхідності швидкої психологічної адаптації саме непрямі, естетично опосередковані форми впливу часто виявляються більш ефективними, ніж суто вербальні або інструктивні моделі комунікації [7; 364]. У цьому сенсі режисерські практики створюють можливість для м'якої, але цілеспрямованої організації емоційного досвіду військовослужбовців.

Теоретичну продуктивність такого підходу посилює розуміння події як форми соціокультурної взаємодії, у якій учасник не є пасивним спостерігачем, а включається у процес спільного переживання, інтерпретації та символічного обміну. Звідси режисерська практика у культурній рекреації постає не як зовнішнє оформлення заходу, а спосіб конструювання середовища, у якому виникає спільний емоційний і смисловий простір. Це особливо значуще для військового колективу, де колективне переживання, художньо організована присутність і можливість символічного вираження досвіду сприяють зміцненню відчуття належності, довіри та внутрішньої згуртованості [5; 340]. У такому ракурсі режисерські практики виконують у системі культурної рекреації подвійну функцію. З одного боку, вони забезпечують художню цілісність події, тобто організують її композицію, темпоритм, образну логіку та характер емоційного розгортання. З іншого – вони виступають інструментом соціокультурної регуляції, оскільки через художньо впорядковану подію створюють умови для зниження психоемоційного напруження, відновлення внутрішньої рівноваги та формування комунікативного контакту між учасниками. Саме ця подвійність дозволяє розглядати режисерські практики як одну з найбільш перспективних форм організації культурної рекреації у військовому середовищі. Відтак теоретичне осмислення режисерських практик у структурі культурної рекреації дає змогу розглядати їх як цілісний механізм художньої організації соціокультурного досвіду. Їх значення у військовому середовищі визначається здатністю поєднувати естетичний вплив, емоційну регуляцію та комунікативне зближення, що робить їх не допоміжним, а системоутворювальним елементом культурно-рекреаційного процесу.

Функціональний аналіз режисерських практик у системі культурної рекреації дозволяє виявити їх багатомірний характер та визначити механізми впливу на психоемоційний і соціокультурний стан військовослужбовців. У цьому контексті доцільно виокремити кілька взаємопов'язаних функцій, реалізація яких забезпечує ефективність культурно-рекреаційного процесу.

Передусім слід окреслити організаційну функцію, що полягає у структуризації перебігу події, визначенні її композиційної логіки, темпоритму та послідовності елементів. Режисерська практика задає внутрішню драматургію, формує цілісність і керує динамікою емоційного сприйняття, що є визначальним чинником художнього впливу [2; 102]. Саме завдяки цьому культурна рекреація перестає бути сукупністю фрагментарних дій і набуває ознак цілісного процесу.

Не менш значущою є комунікативна функція, що реалізується через організацію взаємодії між учасниками. Режисерські практики створюють умови для включення військовослужбовців у спільний процес переживання, що сприяє активізації горизонтальних зв'язків, зниженню дистанції у спілкуванні та формуванню довіри [5; 338]. У цьому аспекті подія постає як простір символічного обміну, де важливу роль відіграють невербальні форми комунікації, колективні дії та спільне емоційне залучення. Особливого значення у військовому середовищі набуває емоційно-регулятивна функція. Художньо організована подія здатна впливати на внутрішній стан особистості, сприяючи зниженню напруження, переключенню уваги та відновленню психоемоційного балансу. На відміну від прямого психологічного впливу, режисерські практики реалізують опосередковану форму регуляції через естетичне переживання, що дає змогу уникнути опору та забезпечує більш природне включення особистості у процес відновлення [7; 418].

У цьому ж контексті доцільно виокремити інтеграційну функцію, пов'язану з формуванням згуртованості військового колективу. Спільна участь у художньо організованій події сприяє виникненню відчуття причетності до єдиного цілого, актуалізує колективну ідентичність та посилює внутрішні зв'язки між військовослужбовцями. Режисерська практика, таким чином, виступає інструментом соціальної інтеграції, що має особливу вагу в умовах військового середовища.

Окремо слід наголосити на смислотворчій функції, яка полягає у можливості символічного опрацювання досвіду, зокрема пов'язаного з екстремальними умовами служби. Через художньо організовану подію військовослужбовці отримують можливість інтерпретувати власний досвід, осмислити його в колективному вимірі та включити у ширший культурний контекст [6; 126]. Це сприяє не лише емоційному розвантаженню, а й формуванню внутрішньої стійкості та усвідомленого ставлення до пережитого.

Взаємодія зазначених функцій дає змогу розглядати режисерські практики як комплексний механізм організації культурної рекреації, у якому художня форма безпосередньо поєднується з психологічним і соціокультурним ефектом. Їх ефективність зумовлюється цілісною організацією перебігу події, що забезпечує узгоджену реалізацію організаційних, комунікативних і регулятивних функцій. Ефективність режисерських практик у системі культурної рекреації визначається не лише їх функціональним навантаженням, а й внутрішньою структурою та способами реалізації впливу на учасників. У цьому контексті доцільно розглядати режисерську практику як багаторівневу систему, що включає взаємопов'язані структурні елементи та механізми їх дії.

До ключових структурних елементів належать драматургія події, просторово-часова організація, звуковий і візуальний компоненти, а також характер залучення учасників. Драматургія визначає логіку розгортання події, її емоційні кульмінації та переходи, формуючи цілісне переживання, що має внутрішню динаміку і смислову спрямованість. Водночас просторово-часова організація задає умови сприйняття: розміщення учасників, дистанції, ритм змін та тривалість окремих епізодів безпосередньо впливають на рівень включеності та характер взаємодії.

Особливе значення у військовому середовищі має звуковий компонент, який виступає одним із найбільш дієвих інструментів емоційної регуляції. Акустичне середовище, темброва палітра, динаміка звучання та характер звукових переходів формують не лише емоційний фон, а й здатні моделювати внутрішній стан, сприяючи зниженню напруження або, навпаки, мобілізації ресурсів [7; 420]. У цьому аспекті звук функціонує як самостійний носій смислу, що діє на рівні безпосереднього переживання, минаючи раціональне осмислення.

Візуальний компонент, включаючи світлові рішення, сценографічні елементи та символічні образи, забезпечує формування цілісного образного поля події. Він підсилює емоційний вплив, структурує сприйняття та сприяє фокусуванню уваги, що особливо важливо в умовах підвищеного психоемоційного напруження. Взаємодія звукового та візуального рівнів створює синтетичне художнє середовище, у якому формується цілісне переживання [4; 72].

Не менш важливим є характер залучення учасників, що визначає ступінь їх активності та включеності у подію. На відміну від пасивного споглядання, режисерські практики передбачають різні рівні участі – від емоційного співпереживання до безпосередньої взаємодії, що активізує

механізми колективного досвіду та підсилює ефект згуртованості.

Механізми впливу режисерських практик ґрунтуються на поєднанні естетичного, емоційного та соціокультурного рівнів. До них належать емоційне резонування, ідентифікація, символізація досвіду та колективне переживання. Емоційне резонування забезпечує синхронізацію внутрішніх станів учасників, тоді як ідентифікація дає змогу інтегрувати власний досвід із запропонованими образами та ситуаціями. Символізація відкриває можливість опосередкованого осмислення складних або травматичних переживань, а колективне переживання сприяє формуванню спільного смислового простору та підсилює відчуття єдності [6; 128].

У сукупності ці механізми дозволяють розглядати режисерські практики як ефективний інструмент не лише естетичного впливу, а й глибинної психоемоційної регуляції та соціокультурної інтеграції. Їх дія не обмежується моментом події, а має пролонгований ефект, проявляючись у зміні внутрішнього стану, характеру взаємодії та рівня згуртованості військового колективу.

Таким чином, структурно організоване художнє середовище, побудоване за принципами режисерської практики, постає як простір, у якому поєднуються художня форма, емоційний вплив і соціокультурна взаємодія, що забезпечує комплексний рекреаційний ефект.

Практична реалізація режисерських практик у військовому середовищі передбачає їх адаптацію до специфічних умов функціонування підрозділів, зокрема обмеженості простору, варіативності складу учасників, підвищеного психоемоційного навантаження та необхідності швидкого досягнення рекреаційного ефекту. У цих умовах режисерська практика постає не лише засобом художньої організації події, а й інструментом цілеспрямованого впливу на психоемоційний стан та міжособистісну взаємодію військовослужбовців.

Однією з базових моделей є ситуативно-адаптивна режисура, що передбачає гнучке конструювання перебігу події залежно від конкретних умов середовища. У таких випадках особливого значення набувають мінімалістичні засоби виразності: звукові текстури, світлові акценти, пластичні або вербальні елементи, які формують цілісне емоційне поле без потреби у складній сценічній інфраструктурі. Подібна організація дає змогу досягати ефекту занурення навіть у непристосованих просторах, що відповідає сучасним уявленням про мобільні та контекстуально зумовлені форми культурної взаємодії [2; 103]. У практиці культурної рекреації ефективно виявляється модель імерсивної взаємодії, за якої учасники не лише спостерігають, а включаються у подію як її співтворці. Такий підхід активізує механізми колективного переживання, сприяє зниженню внутрішніх бар'єрів та формує відчуття причетності до спільного процесу [8; 149]. Такий підхід узгоджується з сучасними дослідженнями культурних практик, у яких активна участь розглядається як ключова умова формування емоційного досвіду та соціальної взаємодії. У військовому середовищі це набуває особливої ваги, оскільки дозволяє трансформувати індивідуальний досвід у колективно осмислений, що є важливим чинником психологічної стабілізації.

Показовими у цьому контексті є практики, реалізовані у межах культурно-рекреаційних ініціатив, спрямованих на відновлення психоемоційного стану військовослужбовців. Зокрема, у проєктах, орієнтованих на роботу з голосом і звуком, використовується принцип поступового занурення в акустичне середовище, де поєднуються живе звучання, тиша та мінімалістичні звукові події. Така режисерська побудова дозволяє створити простір внутрішньої концентрації, у якому відбувається м'яка регуляція емоційного стану та відновлення уваги.

Інший напрям пов'язаний з колективними музично-перформативними практиками, у межах яких учасники залучаються до спільного творення звукового або ритмічного матеріалу. Режисерська організація таких подій передбачає поетапне включення учасників, формування загального ритмічного або звукового поля та поступове ускладнення взаємодії. Це сприяє виникненню ефекту синхронізації, що позитивно впливає на рівень згуртованості та комунікативної відкритості [5; 336].

Важливим аспектом є також використання символічно насичених подій, у яких через образи, тексти або ритуалізовані дії здійснюється опосередковане осмислення досвіду служби. У таких випадках режисерська практика забезпечує баланс між емоційним залученням і дистанцією, необхідною для безпечного переживання складних станів. Саме символічний рівень дозволяє уникнути прямої травматизації, водночас відкриваючи можливість для внутрішнього опрацювання досвіду. Відтак можна зазначити, що ефективність практичної реалізації режисерських практик у культурній рекреації визначається їх здатністю поєднувати гнучкість організації, художню цілісність і психологічну доцільність. Їх застосування у військовому середовищі дає змогу створювати такі форми організації подій, які не лише забезпечують емоційне розвантаження, а й сприяють формуванню спільного досвіду, зміцненню внутрішньої стійкості та розвитку комунікативних зв'язків у колективі.

Узагальнення теоретичних положень та аналіз практичного досвіду дають змогу сформулювати модель організації культурної рекреації у військовому середовищі, засновану на використанні режисерських практик

як системоутворювального чинника. Така модель передбачає інтеграцію художніх, психологічних і соціокультурних компонентів у межах цілісного процесу культурної взаємодії. Структурно модель включає кілька взаємопов'язаних рівнів: концептуальний, організаційний, перцептивно-емоційний та комунікативно-інтеграційний. Концептуальний рівень визначає загальну ідею події, її смислову спрямованість і відповідність актуальним потребам військового середовища. Саме на цьому рівні формується задум, який поєднує рекреаційну мету з художнім образом і визначає характер подальшої режисерської реалізації [2; 104].

Організаційний рівень охоплює побудову структури події, визначення її драматургії, темпоритму та просторово-часових параметрів. Тут режисерська практика постає як інструмент впорядкування елементів у цілісну систему, що забезпечує логіку розвитку події та її емоційну динаміку. Важливою умовою є гнучкість цієї структури, що дає змогу адаптувати її до змінних умов військового середовища. Перцептивно-емоційний рівень пов'язаний з впливом на внутрішній стан учасників через художні засоби. Звукові, візуальні та пластичні компоненти організуються таким чином, щоб формувати цілісне емоційне поле, здатне забезпечити зниження психоемоційного напруження та відновлення ресурсів [7; 419]. Саме на цьому рівні відбувається основний рекреаційний ефект, пов'язаний із переживанням, а не лише зі сприйняттям.

Комунікативно-інтеграційний рівень забезпечує включення учасників у спільний процес взаємодії. Режисерські практики створюють умови для формування горизонтальних зв'язків, активізації колективного досвіду та зміцнення згуртованості. Подія постає як простір, у якому відбувається не лише обмін емоціями, а й формування спільного смислового поля [5; 343].

Взаємодія зазначених рівнів дає змогу розглядати культурну рекреацію як цілісний процес, у якому художня організація події безпосередньо пов'язана з її психологічною та соціокультурною ефективністю. При цьому ключовим елементом моделі виступає режисерська практика, що забезпечує узгодження всіх компонентів і формує єдину логіку впливу [6; 129]. Запропонована модель відрізняється від традиційних підходів тим, що розглядає культурну рекреацію не як сукупність заходів, а як системно організований процес, у якому кожен елемент підпорядкований досягненню комплексного результату. Це дає змогу підвищити ефективність культурно-рекреаційної діяльності у військовому середовищі та забезпечити її відповідність актуальним потребам особового складу.

Таким чином, модель організації культурної рекреації засобами режисерських практик фіксує їх як ключовий механізм інтеграції художнього впливу, емоційної регуляції та соціокультурної взаємодії, що визначає перспективи подальшого розвитку цього напрямку.

Висновки. Проведене дослідження дає підставу розглядати режисерські практики як ефективний інструмент організації культурної рекреації у військовому середовищі. Їх застосування забезпечує цілісність художньої побудови події та водночас створює умови для регуляції психоемоційного стану, налагодження комунікативної взаємодії й зміцнення згуртованості військовослужбовців. Показано, що режисерські практики функціонують як багатовимірна система, у якій поєднуються організаційні, комунікативні, емоційно-регулятивні, інтеграційні та смислотворчі аспекти. Їх ефективність визначається не окремими елементами, а цілісністю побудови події, узгодженістю її структурних компонентів та характером включення учасників у процес спільного переживання. Уточнення ролі режисерської організації подієвого середовища дозволило розглядати її як механізм формування спільного смислового поля та опосередкованого опрацювання досвіду. Запропонована модель організації культурної рекреації у військовому середовищі фіксує інтеграцію художнього, психологічного та комунікативного рівнів як необхідну умову досягнення рекреаційного ефекту.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на емпіричне вивчення ефективності режисерських практик та уточнення методичних підходів до їх застосування в різних умовах діяльності військових підрозділів.

Список використаної літератури

1. Діденко Н. Г. Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному соціокультурному просторі. *Культура і сучасність*. 2021. № 2. С. 52–58. DOI: 10.32461/2226-0285.2.2021.245678
2. Кучер Т. В. Режисерські практики в системі культурно-мистецьких проєктів: сучасні підходи. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 1. С. 98–104.
3. Шинкарьова Л. В. Психоемоційна стійкість особистості в умовах кризових ситуацій: сучасні підходи. *Психологія і суспільство*. 2021. № 4. С. 115–122.
4. Belfiore E. Who cares? At what price? The hidden costs of socially engaged arts labour. *European Journal of Cultural Studies*. 2022. Vol. 25, No. 1. P. 61–78. DOI: 10.1177/1367549420902301.
5. Brown A., Novak-Leonard J. Measuring the intrinsic impacts of arts participation. *Cultural Trends*. 2022. Vol. 31, No. 2. P. 120–134. DOI: 10.1080/09548963.2022.2049096.
6. Fancourt D. et al. Arts engagement and population health: Evidence and research agenda. *The Lancet Public Health*. 2023. Vol. 8, No. 6. P. 415–430. DOI: 10.1016/S2468-2667(23)00045-5.
7. McAuley G. et al. Immersive theatre and audience experience: Contemporary perspectives. *Theatre Journal*. 2021. Vol. 73, No. 2. P. 147–162.

8. Walmsley B. Audience engagement in the performing arts: A critical analysis. *International Journal of Cultural Policy*. 2021. Vol. 27, No. 3. P. 335–349. DOI: 10.1080/10286632.2019.1582550.

References

1. Didenko N. H. Kulturno-dozvillieva diialnist u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Cultural and leisure activities in the modern socio-cultural space]. *Kultura i suchasnist*, 2021. 2. P. 52–58. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.2.2021.245678> (in Ukrainian).
2. Kucher T. V. Rezhyserski praktyky v systemi kulturno-mystetskykh proektiv: suchasni pidkhody [Directing practices in the system of cultural and artistic projects: modern approaches]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 2022. 1. P. 98–104 (in Ukrainian).
3. Shynkarova L. V. Psykhoemotsiina stiikist osobystosti v umovakh kryzovykh sytuatsii: suchasni pidkhody [Psycho-emotional resilience of personality in crisis situations: modern approaches]. *Psykhohiia i suspilstvo*, 2021. 4. P. 115–122 (in Ukrainian).
4. Belfiore E. Who cares? At what price? The hidden costs of socially engaged arts labour. *European Journal of Cultural Studies*, 2022. 25 (1). P. 61–78. <https://doi.org/10.1177/1367549420902301>.
5. Brown A., & Novak-Leonard, J. (2022). Measuring the intrinsic impacts of arts participation. *Cultural Trends*, 31 (2). P. 120–134. <https://doi.org/10.1080/09548963.2022.2049096>.
6. Fancourt D., et al. (2023). Arts engagement and population health: Evidence and research agenda. *The Lancet Public Health*, 2023. 8 (6). P. 415–430. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(23\)00045-5](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(23)00045-5).
7. McAuley G., et al. Immersive theatre and audience experience: Contemporary perspectives. *Theatre Journal*, 2021. 73 (2). P. 147–162.
8. Walmsley B. Audience engagement in the performing arts: A critical analysis. *International Journal of Cultural Policy*, 2021. 27 (3). P. 335–349. <https://doi.org/10.1080/10286632.2019.1582550>.

UDC 316.7:355

DIRECTING PRACTICES AS A FORM OF ORGANIZING CULTURAL RECREATION IN THE MILITARY ENVIRONMENT

Lyubava SYDORENKO – Candidate of Art History, Associate Professor,
Professor of the Department of Behavioral Sciences and
Military Leadership, Hetman Petro Sahaidachnyi
National Army Academy (Lviv, Ukraine)

The aim of the article is to substantiate the role of directing practices as a form of organizing cultural recreation in the military environment and to determine their functional and structural features in the context of their influence on the psycho-emotional state and communicative interaction of military personnel.

Research methodology. The study is based on analytical, sociocultural and functional approaches, as well as observation, which made it possible to consider directing practices not only as a form of artistic organization, but also as a mechanism of socio-cultural and psychological influence.

Results. The article examines directing practices as a form of organizing cultural recreation in the military environment. Particular attention is paid to their role in shaping an integral cultural and recreational process aimed at restoring psycho-emotional resources, enhancing communicative interaction and strengthening cohesion among military personnel. The functional structure of directing practices, including organizational, communicative, emotional-regulatory, integrative and meaning-making dimensions, is analyzed. Special emphasis is placed on their structural components, such as dramaturgy, spatial and temporal organization, sound and visual elements, and participant involvement, the interaction of which forms a holistic experiential environment. The article also highlights practical models of implementing directing practices in military settings, including adaptive directing, immersive interaction and collective performative forms, which contribute to reducing emotional tension, improving interpersonal communication and strengthening group cohesion. *Novelty.* The study provides a cultural interpretation of directing practices as a system-forming factor in organizing cultural recreation in the military environment and proposes a model that integrates artistic, psychological and communicative components.

The practical significance. The proposed model can be applied in the practice of military units and used to improve cultural-recreational activities aimed at supporting the psycho-emotional state and cohesion of military personnel.

Key words: cultural recreation, directing practices, military environment, psycho-emotional state, cohesion, sociocultural interaction.

Стаття отримана 12.11.2025

Стаття прийнята 10.01.2026

Стаття опублікована 28.05.2026